

Če upoštevamo vsa tu navedena navodila, nam bodo sobne rastline v naše veliko veselje lepo uspevale in bodo škodljivci in bolezen na njih le redke pojav. Če vkljub vsej skrbi vendarle kaka rastlina začne hirati, skušajmo temu nemudoma najti vzrok. Največkrat bomo dognali, da je povzročila hiranje zemlja, ki je vsled prepogostega zalivanja in vlage postala kislá. V taki zemlji segnijejo korenike. V tem slučaju je takojšnje presajanje neobhodno potrebno. Segnite korenike moramo odrezati in večji del okisane zemlje odstraniti. Ko smo to storili, raztopimo v mlačni vodi nekoliko kuhinjske soli (20 g na vsakih 5 l vode). V to raztopino postavimo za en četrt ure rastlino s korenikami in zemljo, ki se je še drži. Potem jo pa denemo na rešeto, da se odcedi od nje voda do zadnje kaplje.

Konečno vsadimo rastlino v kolikor mogoče majhen lonec in nadomestimo manjkačo zemljo s peščeno zemljo. V prvem času, dokler se niso še razvile nove korenike, zalivamo zemljo le bolj poredkoma.

Na hirajočih rastlinah bomo našli večkrat škodljivce, zlasti razne uši in pršice. Prve se pojavijo vsled zalivanja s premrzlo vodo, druge pa vsled presuhega zraka v sobi. Dočim se uši pojavijo po celi rastlini, najdemo pršice le na spodnji strani listov, kjer razpredejo pajčevini podobno mrežico. Vseh teh škodljivcev se najbolj uspešno ubramo, ako umivamo rastline v milnici iz zelenega mehkega mila (sapone molle), kateri pridamo par žlic tobačnega izvlečka. Par ur na to izplaknemo rastlino s svežo vodo.

Če so pa vršički rastline pobeledi, kakor bi bili s pepelom potreseni, je to znak, da se je pojavila listna plesen. Proti tej bolezni poprašimo rastline z žveplom.

Naši običaji in noše v spodnji tržaški okolici (Antonija G.) (Konec.)

Okoličanke so nosile tudi zlato posebne vrste. Uhani, prstani, zaponke — to se je razlikovalo od meščanskih draguljev. Na uhanih so imele obeske: koške, zvitke in grozde. Na prstih so nosile večkrat zvito zlato, z rdečim kamnom, imenovanim «kačo». Ker so nosile samo naše okoličanke tako vrsto zlata, so morali zlatarji izdelovati to zlato samo zanje.

Med šegami in navadami je najpomembnejše staro okoličansko ženitovanje, «ohcet», ki je pri bogatih ženinih trajala po več dni, deloma na nevestinem, deloma na ženinovem domu. Da se je pri tej priliki iz posebne ošabnosti, «kortežije», marsikdo po nepotrebem zadolžil ter si naprtil skrbi, katerih se ni mogel večkrat zlepa odkrižati, je tudi resnica. A taki so bili časi in vsakdo je hotel nadkriliti z razsipnostjo svojega sosedá. Ob taki priliki je prišlo na ženitovanje do 100 ljudi, ki so snedli in popili veliko množino vsega.

V prejšnjih časih, ko so nosile ženske še «opletenko», je bila še šega, katera se je kmalu izgubila. Ko je šla nevesta s svati k poroki, je imela dva predpasnika: spodaj pisanega, zgoraj belega. V roki je držala svileno ruto, katero je skušal izbrani svat iztrgati iz rok. Če se mu je to posrečilo, je bila ruta njegova in nevesta je morala takoj dobiti drugo. Zato si je že «županja», ena izmed svatov, doma preskrbela več rut, da je hitro dala nevesti drugo, kadar ji je prvo izmaknil svat. Moji poročevalci so mi pravili, da je njihov ded pripovedoval, kako je od ene take poroke prinesel 5 svilenih rut domov.

Pri nekaterih svatbah je vsak svat dobil za spomin lepo rdečo ruto in v njej rdeč nagelj. Tudi to sem videla, bila je iz surove svile, a dasi toliko let stara, je bila še kakor nova. Nadalje so imeli tudi navado, podobno dolenski, da so ponujali ženinu več nepravih nevest, katere so jih vzeli izmed radodarne množice, ki se kaj rada zbira ob takih prilikah okrog hiše. Ko jih je ženin odklonil, je vsaka dobila maslen kolač in vina. Včasih so zaprli vrata in je moral ženin iskati kak skriven vhod, da je prišel po

nevesto. Godba pa pri boljših porokah ni nikdar manjkala. Pravili so mi, da so imeli pri nekem takem ženitovanju pri Sv. Ivanu kar dve, domačo in vojaško!

O «bataljonu» naj omenim tudi, da so vsi vojaki razen častnikov morali nositi narodno nošo, tako da so celo nekateri Italijani, ki so stanovali v okolici in bili potrjeni k «bataljonu», nosili pri vojakih to nošo. Vojak je bil oblečen po prejšnjem popisu; za časa Francozov je nosil širok klobuk, na desni strani zavihan in pripet z nekako vejico; pozneje so nosili okroglega s peresi, podobnim sedanjim italijanskim bersaljerjem. Nosili so bele pasove, ki so se križali na hrbtu in prsih; ti pasovi so držali patrone in bajonet. Še ni dolgo temu, kar smo videli naše Brežance po vinogradih, ko so klestili drevje in trte, pa so bili prepasani z belim pasom za «kortelač» — ostanek uniformne našega «bataljona».

Naš okoličan je kaj rad varoval mrliča. Zbrala se je na določenem kraju družba in skupno šla k mrliču. Če je bilo to v času sadja, so si fantje napolnili nedrije ž njim in ga potem razdeljevali dekletom. Fant, ki je imel dekletko posebno rad, ji je vedno lučal fige, češplje ali kar je imel — tako da so drugi dan že govorili: «Ta bo vzel to, videl sem sinoči, ko ji je lučal sadje — — —» Na tako naiven način so si odkrivali ljubezen.

Pri mrliču so nekaj časa molili, peli in igrali igre. Moja mati je večkrat pela to pesem, ki so jo peli pri mrličih:

1.

Kej vam čem povedati
od'ne bogate dekelce,
brez straha gor zrejene,
Po tempelni spancirala,
na moški spol ozirala,
fante seboj motila.

2.

Bogu se pa zadosti zdi,
pošlje ji veliko bolezen.
Pošlejo ji po padarja,
da bi ji kaj pomagal.
Ko padar pride k nji,
ji ne more nič pomagat.

3.

Padar jim taku veli:
Pošljite ji po mašnika,
da jo bo z Bogom spravu
Mašnik pride k nji,
ji lepo prigovarja:

4.

«Oj dekelca, dekelca, sprav se s Kristo~~s~~om,
da se boš ž njim tam veselila.»
Dekelca pa je taku odgovorila:
«Če mi neče Bog nebesa dat,
tud' zanje ne bom prosila.»

1.

Črna zemlja se je odprla
in to truplo dol požrla.
Oj fantiči in dekelce,
vzemite si z'an špegu!

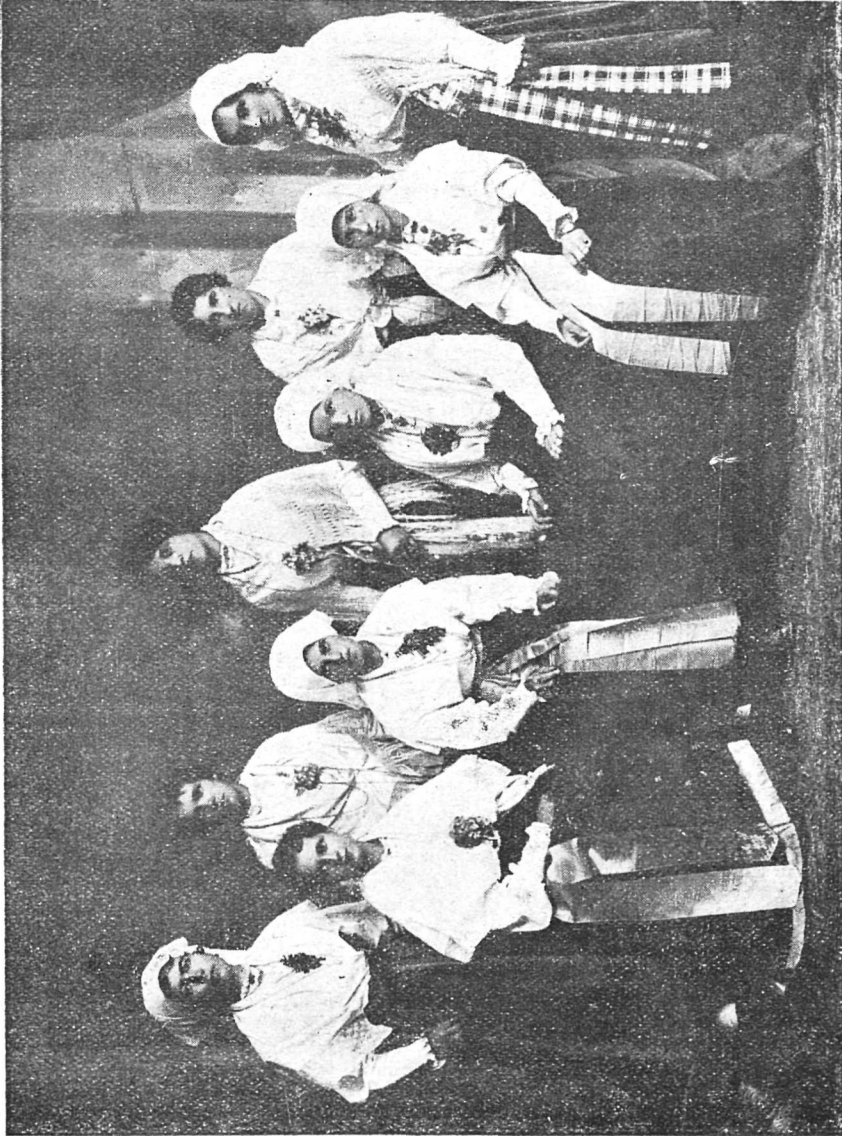
Vedno so izbrali može in fante iz boljših hiš, da so nosili mrliča; vabili so jih h krstu ali na ženitovanje. Dogovorjeno je pa tudi bilo, da so vabili fanta in dekletko h krstu, na botrinje ali ženitovanje tam, kjer bi bili radi videli, da se ta dva vzameta. In največkrat se jim je to posrečilo.

V vsakem kraju so imeli svoj letni ples na prostem, to je bilo še pred kakimi 30 leti. Takrat so plesali pod «velom» — neko platneno streho, pritrjeno na 6 kolih. Prve plese so plesali v nar. nošah, «gor pokrite» s pečo, potem pa so se preoblekle; ples se je vršil navadno v nedeljo po godu farnega patrona. Plesali so v največji vročini in največjem prahu. —

Kakor sem že omenila, se redkokje dobi še kos stare okoličanske noše — vse je izgínilo, skoro brez sledù. Le tu pa tam hrani kaka stara ženica v svojem predalu lepo krilo s pisanim trakom, belo opleče, lepo zlikane in krasno vezene rute, črn svilen predpasnik z modrim trakom. Zakaj ona vse to tako skrbno hrani? Da pusti svojim

potomcem v spomin na nekdanje čase? O ne, ona hrani za svojo smrt! Saj vedno ponavlja: «Tam je vse pripravljeno, to me oblecite.» In ko bo poslednja stara ženica odšla iz tega sveta, pojde z njo tudi poslednja okoličanska narodna noša.

Ni li to žalostno? Kje so bile takrat one mlade hčerke — med temi sem bila tudi jaz —, da niso zabranile ponesti v zemljo tak zaklad? Pa kar je odšlo — je odšlo. Skrbeti moramo za one, ki so še ostale. Prepričajte, ve mlajše, svoje babice, kaka škoda je, da se taka dragocenost starožitja ne ohrani! Še marsikatero zrno je tu pa tam skrito; marsikdo zna za kak dogodek, ki se njemu zdi morda malenkosten, ali je lahko neprecenljive vrednosti. Vi vsi, ki slišite kako tako dogodbico iz prejšnjih dobrih časov, jo povejte, če se vam je ne ljubi napisati, kakemu znancu, ki jo morda vendarle reši pozabljenja.

Tržičanke v narodni noši.